

Sotakorvauksien suoritusperiaatteet

Suomi määrättiin välirauhansopimuksen 19.9.1944 perusteella toimittamaan Neuvostoliitolle sotatoimien ja Neuvostoliiton alueen miehityksen johdosta korvauksia 300 miljoonan dollarin arvosta kuuden vuoden kuluessa. Varsinaisten sotakorvausten lisäksi Suomi veloitettiin muihinkin omaisuuden luovutuksiin, muun muassa palauttamaan Neuvostoliiton alueelta viety omaisuus ja luovuttamaan Saksalle kuulunut sotilasomaisuus liittoutuneille. Saksan antautumisen jälkeen kesällä 1945 annettiin vielä määräys Suomelta Saksalle jääneiden saatavien suorittamisesta Neuvostoliitolle.

Neuvostoliitto vaati hinnoittelussa sovellettavaksi ennen sotaa (v. 1938) vallinnutta dollarin arvoa ja painottamaan toimitukset metalliteollisuuden tuotteisiin. Toimitusten aloittamista hidasti raaka-aineiden ja pääomien puute, joten Neuvostoliitto jo vuoden 1945 lopulla jatkoi toimitusaikaa vuoteen 1952. Korvauksien nimellisarvoa alennettiin 227 miljoonaan dollariin vuonna 1948, jolloin tavaroita lopulta vietiin laskentatavasta riippuen 440 - 550 miljoonan dollarin arvosta määritettynä toimitusvuosien käyvän hintatason mukaan. Suomen kansantaloutta sotakorvaukset rasittivat erityisesti vuosina 1945-1949, jolloin niihin käytettiin 5-6 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vuosina 1950-1952 toimitusten BKT-osuus oli enää noin kaksi prosenttia.

Sotakorvausteollisuuden organisoinnin ja toimituksien johtamista varten muodostettiin Sotakorvausteollisuuden valtuuskunta (Soteva). Suuri osa metalliteollisuuden tuotannosta saatiin aluksi toimintaan muuntamalla puolustusvoimien ja yksityistä sotatarviketeollisuutta rauhanajan tuotteiden valmistukseen sopivaksi. Samalla laajennettiin voimakkaasti telakoita ja muuta raskasta metalliteollisuutta.

Neuvostoliittoon toimitettiin muun muassa 535 erilaista alusta, runsaasti vetureita, 52 500 sähkömoottoria ja 30 tehdasta. Rautatiekuljetuksiin tarvittiin 141 500 vaunua. Viimeinen sotakorvausjuna Neuvostoliittoon lähti syyskuussa 1952.

Lähteet: Ilmari Harki, Sotakorvausten aika (Gummerus 1971) ja Kansakunta sodassa 3. osa: Kuilun yli (1992), Reino Rasilainen, "Kahdeksan vuoden kakku", teoksessa Myrskyn jälkeen (2012), s. 80-87 ja Pekka Visuri, Paasikiven Suomi suurvaltojen puristuksessa 1944-1947 (Docendo 2015), s. 116-119.